

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”, професионално направление 3.7 „Администрация и управление”, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

на тема „Нова управленска парадигма на театъра като културен институт”

Докторант: Атанас Василев Бадев – Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, Катедра „Администрация и управление”

Научен ръководител: проф. д-р Желка Недкова Генова

Рецензент: доц. д-р Мария Димитрова Великова, член на научно жури, съгласно Заповед № 3519 от 04.12.2014 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”.

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представени от докторанта: дисертационен труд; автореферат; справка за приносите в дисертационния труд; публикации по темата на дисертационния труд.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА РЕЦЕНЗИРАНИЯ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

Дисертацията разглежда все още нерешени проблеми на децентрализацията в сферата на културата и включването на местните общности в създаването и потреблението на културни продукти. Акцентът е поставен върху сценичните изкуства и по-конкретно върху проблемите на управление на театъра.

Практико-приложните аспекти на дисертационния труд, които са непосредствено свързани с потребностите на обществото, диктуват поставянето и разрешаването на изследователски проблем „инспириран от факта, че са необходими по-радикални децентрализиращи мерки в сферата на културата, че това е процес, който предполага експериментирането на нови форми на управление, които предоставят възможност за изграждането на граждански платформи за реално участие в управлението на субекти, различни от официалните институции” (стр.8).

С оглед разрешаването на изследователския проблем авторът на дисертацията си поставя амбициозната цел „да се изследва и оцени хипотезата за създаването на нов колективен орган на управление на държавните и общински театри, който да оптимизира цялостната организационно-управленска структура на театъра и да придобие характеристиките на концептуален модел за управление в сферата на културните институти със сценична дейност” (стр.8).

Значимостта на структурирането на такъв модел, базиран на взаимодействието на театралната организация, общината, областния управител и бизнеса, е обусловена от високата степен на заинтересованост на обществените среди за разширяване на институционалната рамка на „демократията на участието” в посока на децентрализиране, развитие на плуралистичния модел на управление и засилената гражданска отговорност при вземането на решенията. В този смисъл новата управленска парадигма би могла да се окаже предпоставка за ценностни трансформации и театърът от ангажимент на държавата да започне да се схваща като ангажимент на обществото.

Дисертационният труд е в обем от 285 страници, разпределени в увод (6 стр.), изложение в три глави (236 стр.), заключение (6 стр.), списък с използваната литература (9 стр.) и три приложения (28стр.). Основният текст съдържа 2 таблици и 21 фигури.

Структурата на изследването е съобразена с поставената цел и защитаваната теза. В съответствие с възприетата структура докторантът развива идеите си и обосновава своите приноси.

Методиката на изследването е избрана правилно. Използвани са общоизвестни, но приложими към обекта и предмета на изследване методи.

Докторантът познава литературата и постиженията в конкретната научна област. Посочени са общо 155 източници на български, руски и английски език, както и 21 интернет адреси. Източниците са ползвани коректно, позоваванията са посочени под линия на съответната страница.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В УВОДА се внася обосновка на мотивацията за избор на проблематиката, като се аргументира необходимостта от нова управленска парадигма на театъра като културен институт. Коректно са формулирани изследователският проблем и авторовата теза. Правилно са дефинирани целта на дисертационния труд и поставените за решаване задачи. Определени са обектът и предметът на изследването. Посочени са ограниченията по изследваната проблематика и използваният инструментариум.

В ПЪРВА ГЛАВА „Нова парадигма в управлението на театъра – същност и основни характеристики” е направен критичен анализ на институционалното развитие и управление на българския театър в исторически и европейски контекст.

Разгледани са типологични модели във финансирането на културата и управлението на театралните организации в европейски страни, открити са тенденции в развитието на партньорството между публичния и частния сектор.

Анализирани са основни характеристики на съществуващия модел на управление на държавните и общинските театри, с конкретна илюстрация по примера на ДТ „Н. О. Масалитинов” – Пловдив, изведени са придпоставки, които очертават проблемната ситуация и налагат промяна на управленската парадигма. Аргументирана е необходимостта от нови стратегически цели и съответно от нов организационен дизайн на държавните и общинските театри.

Структуриран е модел на управление (новата управленска парадигма), където са интегрирани възможностите на държавата, представлявана от областния управител, на общината, на гражданското общество и на бизнеса.

ВЪВ ВТОРА ГЛАВА „Теоретични подходи в процеса на децентрализация и управление на театъра” са анализирани концептуални дискусии за управлението и развитието на българския театър в условията на пазарна икономика, както и публично-административни, финансови и политически аспекти на децентрализацията в сферата културата.

Направена е оценка на нормативната среда, в която са поставени театрите, коментирани са законодателни инициативи за адаптирането на новия управленски модел към правната рамка на сценичното изкуство.

Изследвани са пазарни и социокултурни особености на театралния мениджмънт. Разкрити са спецификата и възможностите на маркетинговите политики в театралния процес.

Разглеждането на културата, като неразделна част от икономиката, се обвързва с развитието и популяризирането на нови бизнес модели за успешно управление и разпространение на творчески продукти, както и за подобряване на бизнес средата на творческите предприятия. Отчита се фактът, че навлизането на подготвени и добре квалифицирани мениджъри от стопанския сектор в управлението на творческите индустрии би допринесло за тяхната икономическа устойчивост и развитието на регионалното сътрудничество между местните власти, частния сектор, неправителствените организации и академичните среди.

На тази основа са оценени състоянието на театралния мениджмънт и основните взаимодействия между партньорите в новия модел на управление, които биха могли да рефлектират положително върху дейността на културните институти.

В ТРЕТА ГЛАВА „Емпирично изследване на отношението към предлаганата нова управленска парадигма на театъра като културен институт” е предложено авторово проучване, което „има за цел да установи до каква степен един нов институционален подход при управлението на държавните и общински театри, въвеждащ колективен орган на управление, е възможен и доколко би могъл да повлияе като инструмент за стимулирането на децентрализиращи и публично-частни процеси в управлението на културните институти”(стр. 179).

Тематичният обхват на изследването е ограничено в няколко сегмента, чрез които се проверят функционалните характеристики на модела и се очертава неговия потенциал за апробиране.

Аргументирана е необходимостта да се провери хипотезата за ефективността на колективния орган на управление – управителния съвет, който да акумулира както властовите прерогативи, така и обществените настроения, а освен това да бъде и гарант за гражданската инициативност и контрол върху системата.

Анализирани са нагласи относно държавната политика, нормативната уредба и социокултурните фактори, които определят работата на театъра като културен институт, както и нагласи относно съществените фактори от значение за успешното прилагане на предлагания модел на управление.

ЗАКЛЮЧЕНИЕТО е подходящо обобщение на резултатите от дисертационния труд. Смятам, че направените изводи следват от текста, логични са и са пряко обвързани с методологията в конкретната проблематика. Предложенията са обосновани и приложими, произтичат от анализа на съвременното състояние на изследвания проблем и са насочени към неговото решаване.

III. ОБОБЩЕНИЕ НА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ СИЛНИ СТРАНИ И РЕЗУЛТАТИ С ПРИНОСЕН ХАРАКТЕР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1) Представени, анализирани и критично оценени са съществуващите в практиката институционални тенденции в развитието на театралните институти в условията на децентрализация и трансформираща се пазарна среда. На тази основа са идентифицирани ключови проблеми, дефицити, възможности и предизвикателства пред усъвършенстване на тяхното управление.

2) Проследени са концептуалните дискусии за управлението и развитието на българския театър. Обосновани са аргументи за регламентиране и е направена теоретична обосновка на нова парадигма на управление.

3) Анализирана е нормативната среда и са препоръчани законодателни промени за адаптиране на новата управленска парадигма към правната рамка на сценичното изкуство.

4) Предложен е набор от инструменти за приложение на маркетинговите политики в театралния процес.

5) На базата на собствено емпирично изследване, проведено по оригинална методика, е оценено състоянието на театралния мениджмънт и основните взаимодействия между партньорите в новия модел на управление, които биха рефлектирали положително върху дейността на културните институции.

Приемам формулираните от докторанта **приноси**, които отразяват обективно постиженията му. Те имат характер на обогатяване и доразвиване на съществуващата теория и методология.

Може да се обобщи, че дисертационният труд има качества на завършен научен продукт с конкретно изследване, проведено по оригинална авторова методика и на база конкретен обект. Резултатите от направения анализ аргументират авторовата теза, че обединяването на ресурси, различни институционални възможности, алтернативни практики, умения и опит ще увеличат ползите и ще добавят синергийна стойност към финансовия и управленски мащаб на театъра.

IV. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът отразява коректно структурата и съдържанието на труда и акцентира върху най-важните моменти, резултати и изводи от изследването.

По дисертационния труд са посочени 4 самостоятелни публикации, които представят съществени части от труда.

V. БЕЛЕЖКИ, ПРЕПОРЪКИ И ВЪПРОСИ

1) Откритите проблеми и дефицити в управлението на театрите, особено тези свързани с финансовата децентрализация, биха могли да бъдат по-категорично подкрепени със съответен доказателствен материал (напр. статистически данни, документален анализ и др.).

2) Докторантът би могъл да разшири анализа и по-задълбочено да изследва възможностите за пренос на „добри практики”, свързани с управлението и финансирането на театъра като културна институция. В тази връзка интерес за мен представлява мнението на докторанта относно това, може ли някой от представените европейски модели (с.с. 27-30) да бъде адаптиран и успешно приложен в българските условия? Бихте ли открили няколко цит.: „сравнително-аналитични параметри между нашите и чуждите политики” свързани с управлението на театъра? (заявка, направена в увода, стр. 5).

3) Допуснато е не достатъчно добро разграничаване, т.е. „смесване” на евентуални силни страни и възможности, съответно слаби страни и заплахи пред новия модел на управление (с.с.83-86).

4) На фона на качествения текст, на места са допуснати технически грешки и стилистични неточности.

Направените по-долу бележки и препоръки не влияят върху общата ми положителна оценка за дисертационния труд.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изложеното до тук ми дава основание да приема дисертационния труд за завършен. Представените материали съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Наредба №12 на ВСУ „Черноризец Храбър” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” и „доктор на науките”. Резултатите от анализа, направените от докторанта изводи и очертаните приноси са негово лично дело.

Предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” в професионално направление **3.7 „Администрация и управление”**, докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство” на **Атанас Василев Бадев**.

03.01. 2015 г.
гр. Варна

Рецензент:
(доц. д-р Мария Великова)